

Nr 82.

Av herr Gränebo m. fl., om statsbidrag till skattetyngda kommuner för uppförande av vissa skollokaler.

Sedan länge ha de städer, som varit säten för realskolor eller allmänna läroverk, varit förpliktade att förse dessa skolor med undervisningslokaler och möbelutrustning ävensom bostad åt rektor eller ersättning därför. Ursprungligen voro dessa högre skolor nästan enbart rekryterade med lärjungar från läroverksstaden, varför kravet på denna att bekosta undervisningslokaler var fullt berättigat. Ett fåtal lärjungar från den omgivande landsbygden hade tillfälle att söka sig till »stadens» skola, som därför blev en stadens angelägenhet. Alltjämt finnas realskolor och läroverk, vilkas lärjungeklintel nästan helt härrör från läroverksområdet. Med lika stor rätt som tidigare kan därför det kravet ställas på sådana läroverkskommuner, att de ställa undervisningslokaler till där förlagda läroverks förfogande, då det måste anses såsom en värdefull förmån att ha tillgång till en realskola eller ett högre allmänt läroverk inom den egna kommunen.

Under de senaste trettio åren har emellertid läroverksorganisationen svällt ut oerhört. Det är ej längre uteslutande vissa städer, som äga förmånen av högre skolor för allmän medborgerlig bildning. Ett stort antal köpingar samt landskommuner med däri belägna municipalsamhällen ha upprättat högre folkskolor och kommunala mellanskolor, till vilka de visserligen erhållit statsbidrag men för vilka de måst offra förhållandevis mångdubbelt mera än en läroverkskommun behövt göra för sin statliga skola.

I medvetande om det orättvisa i detta förhållande beslöt fördenskull 1927 års riksdag att förvandla 54 kommunala mellanskolor till statliga samrealskolor och genom beslut av 1944 års riksdag skola de kommunala mellanskolorna nästan undantagslöst övertagas av staten och alltså bli statliga realskolor. Såsom villkor för statsövertagande av en skola har alltjämt det gamla kravet uppställts, att vederbörande kommun skall förklara sig beredd att tillhandahålla dels tjänliga undervisningslokaler åt skolan jämte möbelutrustning, dels bostad åt skolans rektor eller ersättning därför. Därigenom ha alltså de skilda läroverkskommunerna formellt jämställts, varför det kunde synas, som om full rättvisa skipats.

Det nyssnämnda kravet på kommunerna att tillhandahålla undervisningslokaler m. m. torde också alltjämt principiellt vara lika berättigat ifråga om många av dessa nya skolor som tidigare.

Dock finnas flera kommunala mellanskolor och samrealskolor, som skilja sig från det stora flertalet i vissa avseenden, varigenom nyssnämnda krav bli i viss mån orättvisa och högst betungande.

Om vid en mellanskola (realskola) det övervägande antalet lärjungar härstamma från andra kommuner än den, inom vilken skolan är belägen, kan det ifrågasättas om det är rättvist, att skolkommunen ensam skall tillhandahålla skollokaler, även om den visserligen har den största nyttan av skolan. Att erhålla ekonomiskt understöd från de kommuner, från vilka lärjungar sändas till en dylik skola, har visat sig ogörligt. Likaså torde vara otänkbart att intressera landstingen för en dylik fråga. Då återstår intet annat än att rikta blickarna mot staten för att erhålla en ekonomisk utjämning.

Viktigare än sistnämnda synpunkt är emellertid skolkommunens ekonomiska bärkraft.

För flertalet kommuner med mellanskolor (realskolor) torde uppförande och underhåll av skollokaler vara en överkomlig ekonomisk prestation. Men för en mindre kommun med ett blygsamt skatteunderlag och därför sannolikt också med ständig skattetunga blir uppgiften att uppföra och underhålla undervisningslokaler för en realskola ett allvarligt problem. Med de krav, som nu ställas på dylika lokaler, och med de byggnadspriser, som nu gälla, belöper sig kostnaden för en skolbyggnad för enkellinjig realskola utan parallellklasser till 400.000 à 500.000 kronor. Åtskilliga smärre kommuner stå nu inför nödvändigheten att uppföra dylika kostsamma byggnader. Det är förklarligt, om de rygga tillbaka inför den oerhörda skatteökning, som blir en nödvändig följd därav.

Då den inom folkskoleväsendet kommunerna åvilande byggnadsskyldigheten blev för betungande för kommunerna, befanns det nödvändigt att genom statens mellankomst lätta kommunernas ekonomiska tryck av denna anledning. Som bekant äger numera (Kungl. kung. 6 mars 1936, SFS 45/1936) skoldistrikt erhålla statsbidrag för

- a) anskaffande av nya undervisningslokaler,
- b) vissa redan uppförda, distriktet tillhöriga undervisningslokaler,
- c) förhyrande av undervisningslokaler,
- d) underhåll av undervisningslokaler samt tillhandahållande av inventarier, skolmöbler och undervisningsmateriel för sådana lokaler,
- e) bostäder, som distriktet på grund av gällande avlöningsbestämmelser har att tillhandahålla lärarpersonalen eller kontant ersättning härför.

Vad som 1936 ansågs generellt behövt för att lätta kommunernas utgiftsbörda för anskaffande av lokaler, som äro erforderliga för folkskolor, det är för närvarande nödvändigt för vissa kommuner med mellanskolor (real-

skolor). De bestämmelser, som gälla för erhållande av statsbidrag till uppförande och underhåll av lokaler för folkskolorna, torde kunna tjäna till vägledning även i här förevarande angelägenhet.

Även om det kunde synas viktigt, att samtliga läroverkskommuner komme i åtnjutande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål såsom förhållandet är inom folkskoleväsendet, torde det för närvarande vara nödvändigt att inskränka sig till allenast de kommuner, som äro i största behov därav.

Under åberopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag, så att skattetyngda kommuner må kunna erhålla statsbidrag för uppförande av undervisningslokaler till samrealskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor.

Stockholm den 20 januari 1945.

C. P. V. Gränebo.

J. A. Andersson.

Gust. E. Andersson.

John Gustavson
i Guntorp.

B. A. Nilsson.

Josef Hagman.

Ruben Wagnsson.

Erik Arrhén.